EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2023.1.13.
COM(2023) 11 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a méhészeti programok végrehajtásáról

Tartalom

1. BEVEZETÉS 2
2. MÓDSZERTAN 3
3. AZ UNIÓS MÉHÉSZETI ÁGAZAT ÁTTEKINTÉSE 4
3.1. Termelés és árak 4
3.2. Kereskedelem 4
4. A NEMZETI MÉHÉSZETI PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSA 5
4.1. Jogalap 5
4.2. Célok és intézkedések 6
4.3. A nemzeti méhészeti programokra szánt uniós költségvetés és felhasználási ráta 7
4.4. Az uniós hozzájárulás tagállamonkénti elosztása 9
4.5. Felmerült kiadások intézkedéstípusok szerint 10
5. A MÉHKAPTÁRAK SZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSÁRA SZOLGÁLÓ MÓDSZER 11
6. MÉHÉSZET A 2022 UTÁNI KÖZÖS AGRÁRPOLITIKÁBAN 13
7. KÖVETKEZTETÉS 14

1. BEVEZETÉS

Más mezőgazdasági ágazatokkal összehasonlítva a méhészet kicsi, ám igen fontos ágazat. A méz és más méhészeti termékek előállításán túl a kultúrnövények, gyümölcsök és más növények beporzásához is felbecsülhetetlen a hozzájárulása. Az EU közös agrárpolitikája (a továbbiakban: KAP) több eszközzel támogatja a méhészeti ágazatot, ezek egyikét az 1308/2013/EU rendelet[1] (a továbbiakban: az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet) szerinti méhészeti programok jelentik.

Az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet 225. cikkének a) pontja értelmében a Bizottság háromévente jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a méhészeti ágazatra vonatkozóan az 55., 56. és 57. cikkben meghatározott intézkedések végrehajtásáról. A jelentésnek ki kell térnie a méhkaptár-azonosítási rendszerekkel kapcsolatos legutóbbi fejleményekre is. E jelentés megfelel a 225. cikk a) pontjában foglalt követelménynek.

A jelentés a 2019. augusztus 1-jétől 2022. július 31-ig tartó 2020–2022-es méhészeti évekre kidolgozott és a Bizottságnak 2019. március 15-ig bejelentett 2020–2022-es nemzeti méhészeti programok végrehajtására terjed ki. E programokat 2021-ben módosították, hogy 2022. december 31-ig meghosszabbítsák őket az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet 55. cikkének (1) bekezdésében előírtaknak és az átmeneti rendelkezésekről szóló rendelet[2] szerinti módosításnak megfelelően. Emellett a módosítással az EU éves költségvetési előirányzata 40 millió EUR-ról 60 millió EUR-ra[3] emelkedett 2021-ben. Meghosszabbításuk lehetővé teszi a zökkenőmentes átmenetet a KAP stratégiai tervekben szereplő jelenlegi beavatkozásokról a jövőbeli beavatkozásokra. A jelentés nem terjed ki a programok 2021. augusztus 1-jétől 2022. december 31-ig tartó meghosszabbított méhészeti évben történő végrehajtására. A meghosszabbított év alatti végrehajtásról szóló teljes jelentés csak 2023 végén készülhet el, mivel a kedvezményezetteknek nyújtott kifizetések 2023. október 15-ig tartanak.

Ez a Bizottság által az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak benyújtott, a méhészeti programok végrehajtásáról szóló nyolcadik jelentés. A jelentés nem terjed ki a méhtartás összes aspektusára, hanem a méhészeti programok végrehajtására összpontosít. Rövid áttekintést ad azonban az EU méhészeti ágazatáról, és tájékoztatást nyújt a méhészeti ágazatnak a jövőbeli KAP stratégiai tervek keretében nyújtott uniós támogatásról.

[1] Az Európai Parlament és a Tanács 1308/2013/EU rendelete a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról (HL L 347., 2013.12.20., 671. o.).

[2] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/2220 rendelete (2020. december 23.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) és az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapból (EMGA) 2021-ben és 2022-ben nyújtandó támogatásokra vonatkozó egyes átmeneti rendelkezések megállapításáról és az 1305/2013/EU, az 1306/2013/EU és az 1307/2013/EU rendeletnek a források és a 2021-ben és 2022-ben való alkalmazás tekintetében, valamint az 1308/2013/EU rendeletnek a források és az ilyen támogatások 2021-re és 2022-re vonatkozó elosztása tekintetében történő módosításáról (HL L 437., 2020.12.28., 1. o.).

[3] A Tanács (EU, Euratom) 2020/2093 rendelete (2020. december 17.) a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről (HL L 433I., 2020.12.22., 11. o.). A többéves pénzügyi keretben az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap tekintetében előirányzott teljes összeg magában foglalja a méhészeti programok évi 60 millió EUR-ra történő emelését.

Az EU 1997 óta közvetlen támogatásban részesíti a méhészeti ágazatot[4]. Ez lehetőséget ad a tagállamoknak arra, hogy méhészeti ágazatukhoz nemzeti programokat készítsenek. Ezek a programok a méhészeti termékek, azaz a méz, a méhpempő, a virágpor, a méhszurok és a méhviasz termelésének és forgalmazásának javítását célozzák.

A méhészeti programok az Európai Uniótól 50 %-os mértékű társfinanszírozásban részesülnek, és három évre szólnak. A programok önkéntesek, ám mégis minden tagállam a bevezetésük mellett döntött, ami jelzi a tagállamok kifejezett érdeklődését és az ágazat szükségleteit. 2023-tól az ágazat továbbra is támogatást kap a nemrégiben jóváhagyott KAP stratégiai tervek részét képező kötelező méhészeti beavatkozások keretében. A tagállamok emellett a társfinanszírozás arányát a jelenlegi minimum 50 %-ról maximum 70 %-ra növelhetik.

2. MÓDSZERTAN

E jelentés a következő információforrásokon alapul:

- A méhészeti ágazatban nyújtott támogatások tekintetében a tagállamok által az (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet[5] alapján bejelentett információk, beleértve a területükön található méhkaptárak számát.
- A méhészeti ágazatban nyújtott támogatások tekintetében a tagállamok által az (EU) 2015/1368 bizottsági végrehajtási rendelet[6] alapján bejelentett információk, beleértve a rendelet 10. cikkében meghatározott éves végrehajtási jelentéseket. Az éves jelentések tartalmazzák a méhészeti évben felmerült kiadások összegzését euróban megadva, intézkedésenkénti bontásban, továbbá az eredményeket az egyes végrehajtott intézkedésekhez rendelt teljesítménymutatók alapján. Ezek a mutatók azonban nincsenek uniós szinten harmonizálva, és nem kerültek felhasználásra az e jelentés kapcsán levont következtetésekhez.
- Az Eurostat[7], az UN Comtrade[8] és az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO)[9] méztermelésre és nemzetközi kereskedelemre vonatkozó adatai.

A mézpiacra és a méhészeti programokra vonatkozó részletes adatok és összefoglaló táblázatok a Bizottság honlapján érhetők el[10].

[4] A Tanács 1221/97/EK rendelete (1997. június 25.) a méz termelésének és forgalmazásának javítására irányuló intézkedések alkalmazására vonatkozó általános szabályok megállapításáról (HL L 173., 1997.7.1., 1. o.).
[5] A Bizottság (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. május 11.) az 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a méhészeti ágazatban nyújtott támogatások tekintetében történő kiegészítéséről (HL L 211., 2015.8.8., 3. o.).
[6] A Bizottság (EU) 2015/1368 végrehajtási rendelete (2015. augusztus 6.) az 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a méhészeti ágazatban nyújtott támogatások tekintetében történő alkalmazására vonatkozó szabályok megállapításáról (HL L 211., 2015.8.8., 9. o.).
[7] https://ec.europa.eu/eurostat
[8] https://comtrade.un.org/
[9] http://www.fao.org/home/en/
[10] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/animals-and-animal-products/animal-products/honey_en

3. AZ UNIÓS MÉHÉSZETI ÁGAZAT ÁTTEKINTÉSE

3.1. Termelés és árak

Az uniós termelés és árak legfrissebb elérhető adatai 2017-re és 2018-ra vonatkoznak, amelyeket a tagállamok 2019-ben jelentettek a 2020–2022-es nemzeti méhészeti programjaik keretében. 2023-ban a tagállamoknak 2021-re és 2022-re vonatkozóan kell majd hasonló adatokat szolgáltatniuk[11].

Termelés

A 2020–2022-es programokhoz 2019-ben bejelentett 2018-as adatok azt mutatták, hogy az Unióban 615 058 méhész körülbelül 17,3 millió méhkaptárt kezel. Azóta a méhkaptárak száma 2020-ban 18,9 millióra, 2021-ben pedig 20 millióra emelkedett. A méhészek számára vonatkozó legutóbbi, 2018-as adatok is jelentős növekedést jeleznek 2016 óta, amikor is 568 194 méhészt jelentettek be a 2017–2019-es programokra vonatkozóan. Megjegyzendő azonban, hogy nem létezik harmonizált módszer sem a méhészek meghatározásához, sem a méhészek számának becsléséhez, így a szám módosulása nem feltétlenül tükrözi az ágazat általános tendenciáját.

Mivel a tagállamok 2018 óta nem jelentettek termelési adatokat (2018-ra vonatkozóan a 2019. december 17-i előző jelentés[12] közölt adatokat), ez a jelentés a FAO adataira támaszkodik. Ezen adatok szerint az Európai Unió 2020-ban 217 864 tonna mézet termelt, amivel az EU a világ második legnagyobb méztermelője Kína (458 100 tonna) után. Az uniós termelés 258 610 tonnáról mintegy 16 %-kal csökkent 2018 óta. Az EU nem termel elegendő mézet a kereslet kielégítéséhez. 2020-ban az önellátás mértéke 60 % körül volt[13], ami nagyjából a 2018. évi szintnek felel meg. 2020-ban az importméz fő beszállítója Ukrajna volt (a behozatal 31 %-a), amelyet Kína (a behozatal 21 %-a) követett.

Árak

A tagállamok által 2018-ra vonatkozóan jelentett legfrissebb rendelkezésre álló adatok szerint a vegyes virágméz uniós átlagára a termelés helyén 6,46 EUR/kg, a nagykereskedelemben ömlesztve értékesített méz esetén pedig 3,79 EUR/kg volt. A méz ára a tagállamok, a minőség és az értékesítési hely függvényében jelentős eltérést mutat. A 2015-re vonatkozó korábbi számadatokhoz képest az átlagár alig változott. Az átlagos termelési költség 3,21 EUR/kg-ról (2015) 3,90 EUR/kg-ra (2018) emelkedett, vélhetően csökkentve ezzel a megtermelt méz kilónkénti árrését. Mivel a tagállamok nem jelentik, hogy a megtermelt mézből mennyit értékesítenek ömlesztve, és mennyit a termelési helyen, így nehéz kiszámítani a termelők haszonkulcsát.

3.2. Kereskedelem[14]

Behozatal

[11] Az (EU) 2021/2115 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a KAP stratégiai tervek értékelése, valamint a monitoringhoz és értékeléshez szükséges információnyújtás tekintetében történő végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 2022. szeptember 6-i (EU) 2022/1475 bizottságivégrehajtási rendelet 15. cikkének (3) bekezdésében foglalt követelményekkel összhangban (HL L 232., 2022.9.7., 8. o.).

[12] COM_COM(2019)0635_EN.pdf (europa.eu).

[13] Önellátás mértéke = uniós termelés / (termelés + behozatal – kivitel).

[14] Kereskedelmi adatok forrása: Eurostat Comext, https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/statistics

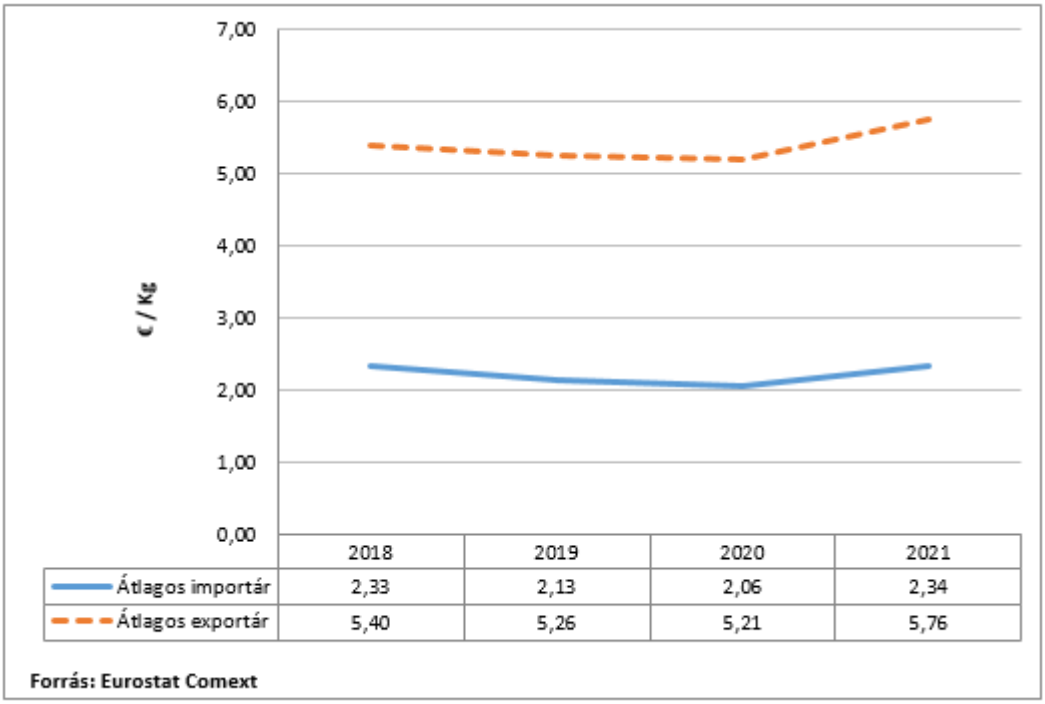
Mézből csupán 60 % az uniós önellátás mértéke. 2021-ben az Unió 173 403 tonna mézet importált, összesen 406,1 millió EUR értékben. Észak-Amerika után az EU a második legnagyobb mézimportőr a világon, amelynek fő beszállítója Ukrajna. Az Ukrajnából származó uniós behozatal 44 523 tonnáról (2019) 53 777 tonnára (2021) nőtt. Ugyanebben az időszakban a Kínából, az EU második legnagyobb beszállítójától származó behozatal szintén emelkedett (45 108 tonnáról 48 109 tonnára), míg a harmadik és negyedik beszállítótól, Argentínából és Mexikóból származó behozatal 21 269, illetve 18 205 tonnáról (2019) 14 396, illetve 15 486 tonnára (2021) csökkent.

A nem uniós országokból behozott méz rendszerint olcsóbb, mint az Unióban termelt méz, az átlagos importár 2021-ben 2,34 EUR/kg volt.

Kivitel

A behozatalhoz képest jóval alacsonyabb az uniós kivitel mennyisége. 2021-ben az Unió összesen 146,4 millió EUR értékben 25 421 tonna mézet exportált, ami az uniós behozatal mennyiségének mintegy 15 %-a. Az uniós méz fő piacait az Egyesült Királyság, Svájc, Szaúd-Arábia, az Egyesült Államok és Japán jelentik. 2021-ben 5,76 EUR/kg volt az átlagos exportár.

1. ábra: Az Unióba behozott és az Unióból kivitt méz átlagára

	2018	2019	2020	2021
Átlagos importár	2,33	2,13	2,06	2,34
Átlagos exportár	5,40	5,26	5,21	5,76

Forrás: Eurostat Comext

4. A NEMZETI MÉHÉSZETI PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSA

4.1. Jogalap

A 2020–2022-es nemzeti méhészeti programok jogalapját az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet 55–57. cikke képezi, az alábbiakkal kiegészítve:

- az (EU) 2021/580 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel módosított (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet[15], és
- az (EU) 2021/166 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel módosított (EU) 2015/1368 bizottsági végrehajtási rendelet[16].

A 2020–2022-es méhészeti évek programjainak és azok finanszírozásának jóváhagyására a 2019. június 12-i (EU) 2019/974 bizottsági végrehajtási határozat[17] útján került sor. E programokat 2021-ben módosították 2022 végéig való meghosszabbításuk és az (uniós hozzájárulást jelentő) éves költségvetés 40 millió EUR-ról 60 millió EUR-ra emelése érdekében. A módosított programok jóváhagyására a 2021. június 9-i (EU) 2021/974 bizottsági végrehajtási határozat[18] útján került sor.

4.2. Célok és intézkedések

A programok fő célja, hogy javítsák a méhészeti termékek unióbeli termelésének és forgalmazásának általános feltételeit. A 2013-as KAP reformmal a programoknál bevezetett változások célja volt a támogatható intézkedések ágazati igényekhez történő igazítása, valamint az uniós költségvetés jobb elosztása a tagállamok által a területükön található méhkaptárak számának meghatározásához használt módszerek javítása útján. A 2020–2022-es programok támogatható intézkedései a 2017–2019-es programokhoz rendelkezésre álló intézkedésekből következnek, és alább kerülnek ismertetésre.

a) **Technikai segítségnyújtás a méhészek és a méhészek szervezetei részére.** A tagállamok ezt az intézkedést képzés finanszírozására, tanfolyamok szervezésére és oktatási kiadványok nyomtatására, valamint a méz előállítását és elsődleges feldolgozását célzó műszaki eszközök beszerzésére és a fiatal méhészek konkrét támogatására használják.

b) **A méhkaptárakat megtámadó kártevők és betegségek – különösen a varroózis – elleni védekezés.** Ezen intézkedés hatályát már az előző programban is kiterjesztették a varroózis elleni küzdelemről a méhkaptárakat megtámadó egyéb kártevők és betegségek, például az ázsiai lódarázs (*Vespa velutina*) és a kis kaptárbogár (*Aethina tumida*) elleni védekezésre. A legtöbb program azonban továbbra is a varroózis elleni küzdelemre összpontosít a parazitaterhelést csökkentő intézkedések támogatásával, valamint a méhészeknek a varroa atka elleni küzdelem szükségességéről és módszereiről való tájékoztatásával.

[15] A Bizottság (EU) 2021/580 felhatalmazáson alapuló rendelete (2021. február 1.) az (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló rendeletnek a méhészeti ágazatban a pénzügyi hozzájárulás elosztásának alapja tekintetében történő módosításáról (HL L 124., 2021.4.12., 1. o.).

[16] A Bizottság (EU) 2021/166 végrehajtási rendelete (2021. február 10.) az (EU) 2015/1368 végrehajtási rendeletnek a méhészeti ágazatra vonatkozó nemzeti programok kiterjesztése tekintetében történő módosításáról (HL L 48., 2021.2.11., 1. o.).

[17] A Bizottság (EU) 2019/974 végrehajtási határozata (2019. június 12.) a tagállamok által az 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján benyújtott, a méhészeti termékek termelésének és forgalmazásának javítására irányuló nemzeti programok jóváhagyásáról (az értesítés a C(2019) 4177. számú dokumentummal történt) (HL L 157., 2019.6.14., 28. o.).

[18] A Bizottság (EU) 2021/974 végrehajtási határozata (2021. június 9.) a tagállamok által az 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján benyújtott, a méhészeti termékek termelésének és forgalmazásának javítására irányuló nemzeti programok jóváhagyásáról (az értesítés a C(2021) 4021. számú dokumentummal történt) (HL L 215., 2021.6.17., 37. o.).

c) **A vándorméhészet észszerűsítése.** A vándorméhészet kezelését segítő intézkedések támogatása, például a méhkaptárak és kaptárkeretek azonosítása, vándorméhészeti nyilvántartás vezetése, a vándorméhészetet elősegítő anyagokba és eszközökbe való beruházás és a virágfajták feltérképezése.

d) **A méhészeti termékek elemzését végző laboratóriumok támogatását célzó intézkedések annak elősegítése érdekében, hogy a méhészek forgalmazzák termékeiket és növeljék azok értékét.** Az intézkedés hatálya (bár főleg a méz fizikai-kémiai tulajdonságai elemzésének finanszírozására szolgál) olyan más méhészeti termékekre[19] is kiterjed, mint a méhpempő, virágpor, méhszurok vagy méhviasz. Ez az információ lehetővé teszi a méhészek számára, hogy termékeiket jobban értékesítsék, és növeljék azok értékét.

e) **A kaptárak állománypótlásának támogatását célzó intézkedések.** Az intézkedés az állományveszteség pótlásához és ezáltal a termelés visszaesésének elkerüléséhez nyújt segítséget. A finanszírozás főként méhcsaládok, méhanyák vagy új kaptárak vásárlására és a méhanyák, különösen az őshonos fajták nevelésének előmozdítására fordítható.

f) **Együttműködés szakosodott szervekkel a méhészettel és méhészeti termékekkel kapcsolatos alkalmazott kutatási programok végrehajtása terén.** Ez lehetővé teszi a tagállamok számára a méhészet és a méztermelés vagy mézminőség javítását célzó konkrét kutatási projektek finanszírozását, valamint az ilyen projektek eredményeinek terjesztését.

g) **Piacmonitoring.** E támogatás a méhészeti termékek és árak piaci nyomon követését finanszírozza a termelési feltételek javítása és a piacmonitoring nemzeti stratégiáinak támogatása érdekében.

h) **A termékek minőségének javítása a termékekben rejlő lehetőségek jobb piaci kihasználása érdekében.** Ez az intézkedés a méz vagy más méhészeti termékek piaci potenciáljának kiaknázását támogató intézkedéseket finanszírozza.

4.3. A nemzeti méhészeti programokra szánt uniós költségvetés és felhasználási ráta

A méhészeti ágazat számára elkülönített uniós források a 2017–2019-es méhészeti programokra szánt évi 36 millió EUR-ról a 2020–2022-es programok esetében évi 40 millió EUR összegre[20] nőttek. Ezeket 2021-ben módosították időtartamuk meghosszabbítása és a költségvetési allokáció 60 millió EUR-ra emelése érdekében.

A méhészeti programokhoz nyújtott uniós hozzájárulás a tagállamok által viselt kiadások 50 %-ának felel meg. A 2020–2022-es méhészeti évekre 318,9 millió EUR összegű finanszírozás[21] állt az uniós nemzeti méhészeti programok rendelkezésére, ami 48 %-kal haladja meg a 2017–2019-es időszak finanszírozását. Ennek fele az uniós hozzájárulást, a másik fele pedig a tagállamok társfinanszírozását jelenti.

[19] A méhészeti programok tárgyát képező méhészeti termékek felsorolása az 1308/2013/EU rendelet I. mellékletének XXII. részében található; e termékek a méz, a méhpempő, a méhszurok és a méhviasz.

[20] Teljes uniós hozzájárulás az EU-28 számára, beleértve az Egyesült Királyságot is.

[21] Teljes összeg az EU-27 számára, az Egyesült Királyság nélkül.

Bár a finanszírozást nem használták fel teljesen, a felhasználási arány 2019-ben és 2020-ban is viszonylag magas volt, ám 2021-ben erősen visszaesett. A felhasználási ráta 2021-es csökkenése a költségvetési allokáció jelentős növekedésével és a programoknak az e források felhasználására irányuló, 2021 márciusában bejelentett és 2021 júniusában jóváhagyott, némileg késői módosításával magyarázható. Bár a közelgő változásokról 2020-ban tájékoztatták és a források 2021-es felhasználásának maximalizálására ösztönözték a tagállamokat, a megnövelt források felhasználása több tagállamnak is nehézséget okozott, különösen azoknak, amelyek a 2019. évinél lényegesen nagyobb finanszírozásban részesültek. Míg 2020-ban a felhasználási arány 21 tagállamban volt legalább 80 %, és csak 6 tagállam maradt 80 % alatt, addig 2021-ben mindössze 11 tagállam mutatott legalább 80 %-os felhasználási arányt, 16 tagállam pedig nem érte el a 80 %-ot. A 2020–2022-es méhészeti programok és a 2019-es méhészeti év (amelyre vonatkozóan az utolsó jelentés 2019. december 17-i közzétételekor még nem álltak rendelkezésre adatok) uniós finanszírozását és végrehajtási arányát az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: A méhészeti programok uniós finanszírozása és végrehajtási aránya

Rendelkezésre álló uniós források	2019-es méhészeti év 2017–2019-es programok	2020-as méhészeti év 2020–2022-es programok	2021-es méhészeti év 2020–2022-es programok	2022-es méhészeti év 2020–2022-es programok	2023-as pénzügyi év a KAP stratégiai tervek szerinti méhészeti beavatkozásokhoz, 2023. január–október
EUR-ban	36 000 000	39 441 410[22]	60 000 000	60 000 000	60 000 000[23]
A tagállamok által felhasznált uniós források összege EUR-ban*	33 757 308	35 947 262	46 772 973	2023. december 31-ig kerül bejelentésre	2024. június 15-ig kerül bejelentésre
Végrehajtási arány	94 %	91 %	78 %		

**Forrás: A tagállamok által az (EU) 2015/1368 rendelet 10. cikkével összhangban benyújtott éves végrehajtási jelentések.*

[22] Uniós hozzájárulás az EU-27 számára, az Egyesült Királyság nélkül.

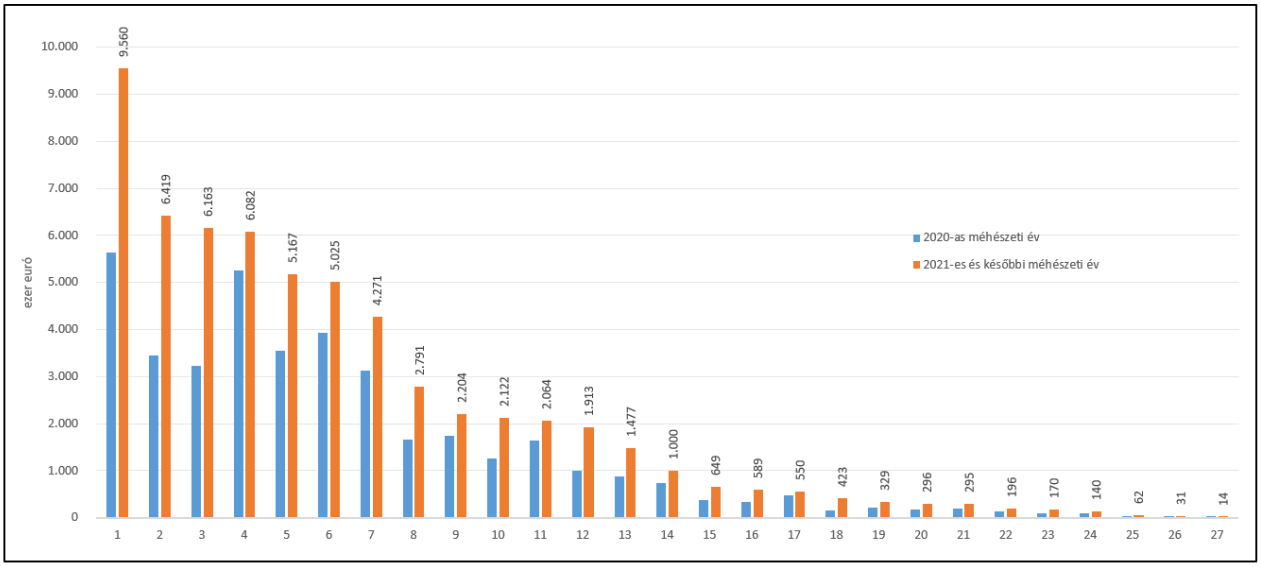
[23] A 2023-as pénzügyi év költségvetése a 2022. augusztus 1. és 2022. december 31. között végrehajtott intézkedések kifizetésére is felhasználható, a 6. szakaszban kifejtettek szerint.

4.4. Az uniós hozzájárulás tagállamonkénti elosztása

Az (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet 4. cikkében foglalt, a méhészeti programokhoz nyújtott uniós hozzájárulások elosztásának kiszámítási szabályai a programban részt vevő egyes tagállamok által bejelentett méhkaptárak arányán alapulnak, a programonkénti 25 000 EUR összegű minimális uniós hozzájárulás mellett. Ha azonban egy tagállam a méhkaptárainak aránya alapján járó összegnél kevesebb forrást igényel, a fennmaradó uniós finanszírozást a forrásokból való elméleti részesedésüknél többet igénylő más tagállamok között el lehet osztani.

Az (EU) 2015/1366 rendelet 4. cikke értelmében a 2019-ben bejelentett 2020–2022-es méhészeti programok uniós forrásainak elosztása a tagállamok által 2017-ben és 2018-ban bejelentett méhkaptárak száma alapján történt. 2021-től kezdődően a megnövelt uniós hozzájárulások allokálását a KAP stratégiai tervről szóló rendelet ((EU) 2021/2115 rendelet)[24] 10. mellékletében foglaltak szerint végezték. Ezen allokációkat a tagállamok által a 2014–2016-os méhészeti programjaik tekintetében 2013-ban bejelentett méhkaptárak száma alapján számították ki, a 2017–2019-es programozási időszakban benyújtott finanszírozási kérelmekkel kiigazítva[25].

2. ábra: Az uniós hozzájárulás tagállamonkénti elosztása a 2020–2022-es méhészeti évekre vonatkozóan

[24] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/2115 rendelete (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 435., 2021.12.6., 1. o.).

[25] Az (EU) 2021/580 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet 1. cikke.

Forrás: (EU) 2019/974 bizottsági végrehajtási határozat (2020-ra vonatkozóan) és (EU) 2021/974 bizottsági végrehajtási határozat (2021-re és 2022-re vonatkozóan).

4.5. Felmerült kiadások intézkedéstípusok szerint

A 2015/1368 rendelet 10. cikkének megfelelően a tagállamok minden év március 15-ig éves végrehajtási jelentést nyújtanak be az előző méhészeti évre vonatkozóan. A 2020-as[26] és 2021-es[27] méhészeti évre vonatkozó első két éves jelentés benyújtása 2021-ben, illetve 2022-ben történt meg. A 2021-es méhészeti év kiadásainak intézkedéstípusok szerinti bontását az alábbi kördiagram mutatja *(3. ábra)*. Összehasonlításképpen a 4. ábra hasonló bontást mutat be intézkedéstípusonként a 2020-as méhészeti évre vonatkozóan, ami azt mutatja, hogy a százalékban mért teljes felosztás hasonló volt.

2021-ben két intézkedés (**technikai segítségnyújtás** és a **méhkaptárakat megtámadó kártevők elleni védekezés**) a rendelkezésre álló finanszírozás 54 %-át tette ki. 2020-ban, a korábbi évekhez hasonlóan, ezen intézkedések együttes aránya megközelítette a 60 %-ot. Ez azt tükrözi, hogy folyamatosan szükség van a méhészek továbbképzésére és a méhészeti eszközökbe való beruházásra az A. intézkedés (technikai segítségnyújtás) támogatásával, valamint a betegségek és a méhkaptárakat megtámadó kártevők elleni védekezést célzó méhészeti gyakorlatokra a B. intézkedés (méhkaptárakat megtámadó kártevők és betegségek elleni védekezés) támogatásával.

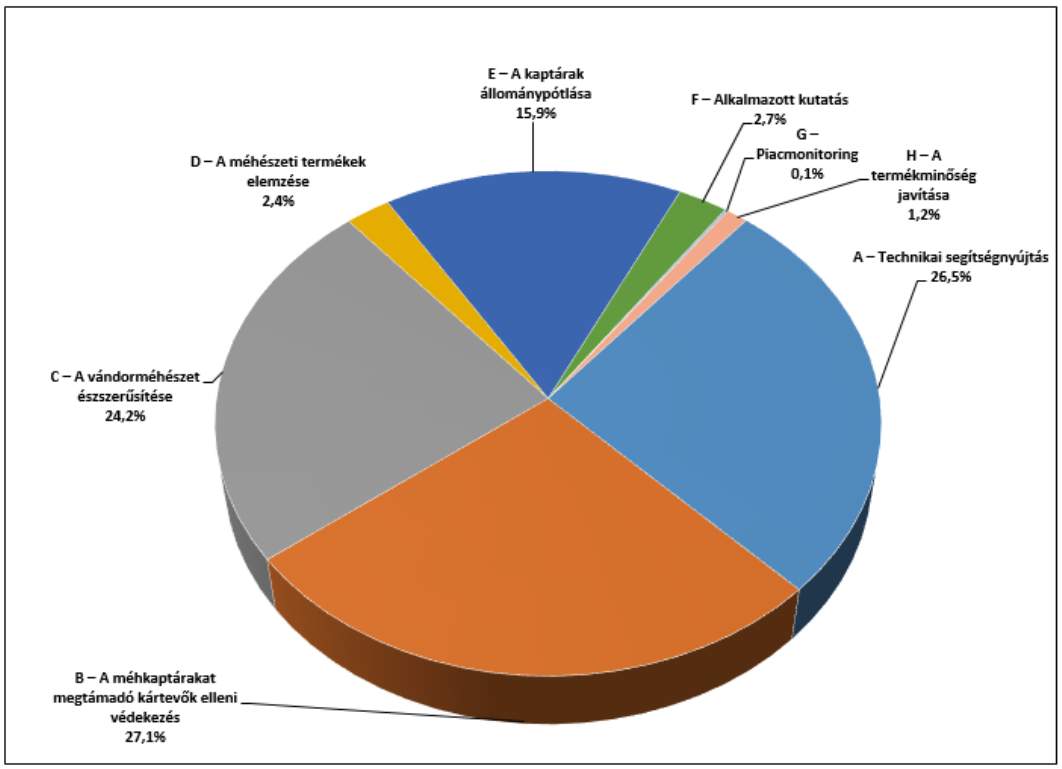
A korábbi évekhez hasonlóan a következő két legnépszerűbb intézkedés a **vándorméhészet észszerűsítése** és a **kaptárak állománypótlása** volt, ami 2021-ben 40 %-át, 2020-ban pedig 34 %-át tette ki az összes tagállami kiadásnak. A vándorméhészet több tagállamban is kiemelten fontos méhészeti gyakorlat, amely a mézelő méhek táplálékigényének a teljes méhészeti idényben történő fedezéséhez és a beporzás biztosításához szükséges.

Az **alkalmazott kutatás** és a **mézelemzés** végzésére irányuló intézkedések az 5. és a 6. helyre kerültek, és a 2021-ben rendelkezésre álló finanszírozás 2,7 %-át, illetve 2,4 %-át kapták.

Az először a 2017–2019-es programban bevezetett **termékminőség javítása** és **piacmonitoring** intézkedések együttesen a finanszírozás kevesebb mint 2 %-át kapták 2020-ban és 2021-ben is.

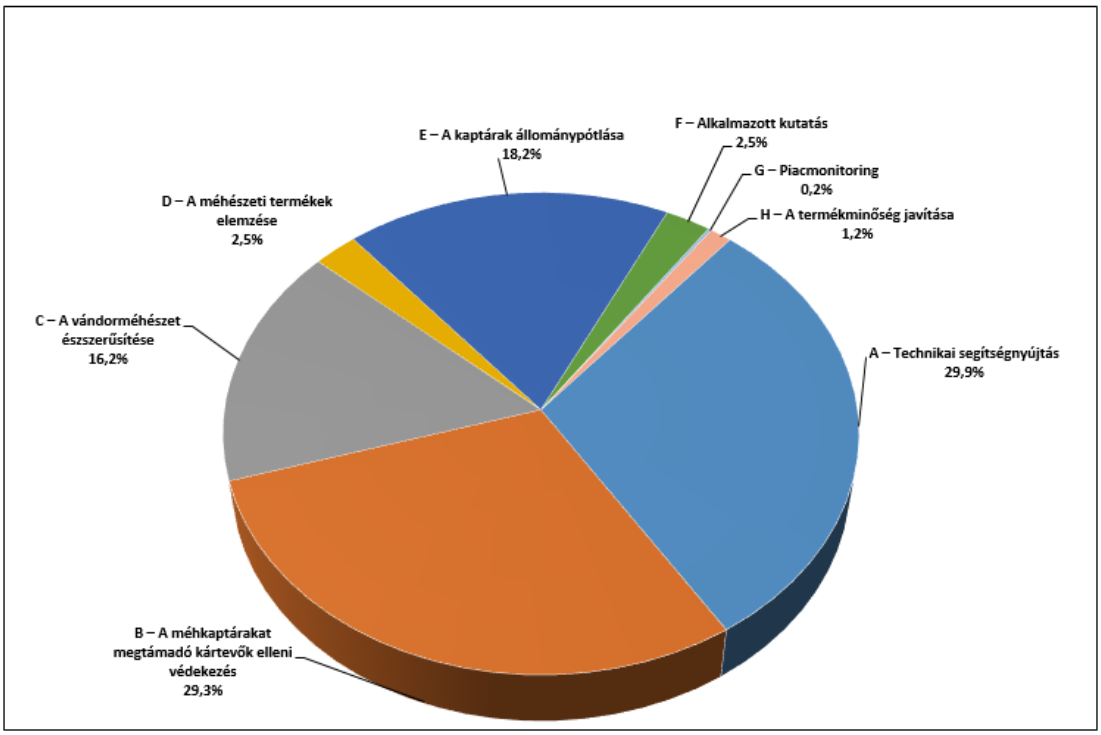
[26] Időkeret: 2019. augusztus 1. és 2020. július 31. között.
[27] Időkeret: 2020. augusztus 1. és 2021. július 31. között.

3. ábra: A kiadások intézkedés szerinti százalékos aránya a 2021-es méhészeti évben

Forrás: Tagállami éves végrehajtási jelentés 2021-re vonatkozóan.

4. ábra: A kiadások intézkedés szerinti százalékos aránya a 2020-as méhészeti évben

Forrás: Tagállami éves végrehajtási jelentés 2020-ra vonatkozóan.

5. A MÉHKAPTÁRAK SZÁMÁNAK MEGHATÁROZÁSÁRA SZOLGÁLÓ MÓDSZER

Az (EU) 2015/1366 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet 3. cikke értelmében 2017-től a méhészeti programot benyújtó tagállamok évente jelentik a Bizottságnak a területükön található, telelésre felkészült méhkaptárak számát. Ezen túlmenően az említett rendelet 2. cikke értelmében e számot a tagállamoknak megbízható módszerrel kell meghatározniuk, amelyet méhészeti programjaikban ismertetniük kellett. E felhatalmazáson alapuló rendelet 2015-ben került elfogadásra az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet 56. cikke (1) bekezdésének b) pontjában adott felhatalmazás alapján, és a méhkaptárak száma alapján rögzítette a tagállamok méhészeti programjaihoz nyújtott uniós pénzügyi hozzájárulás elosztási alapját.

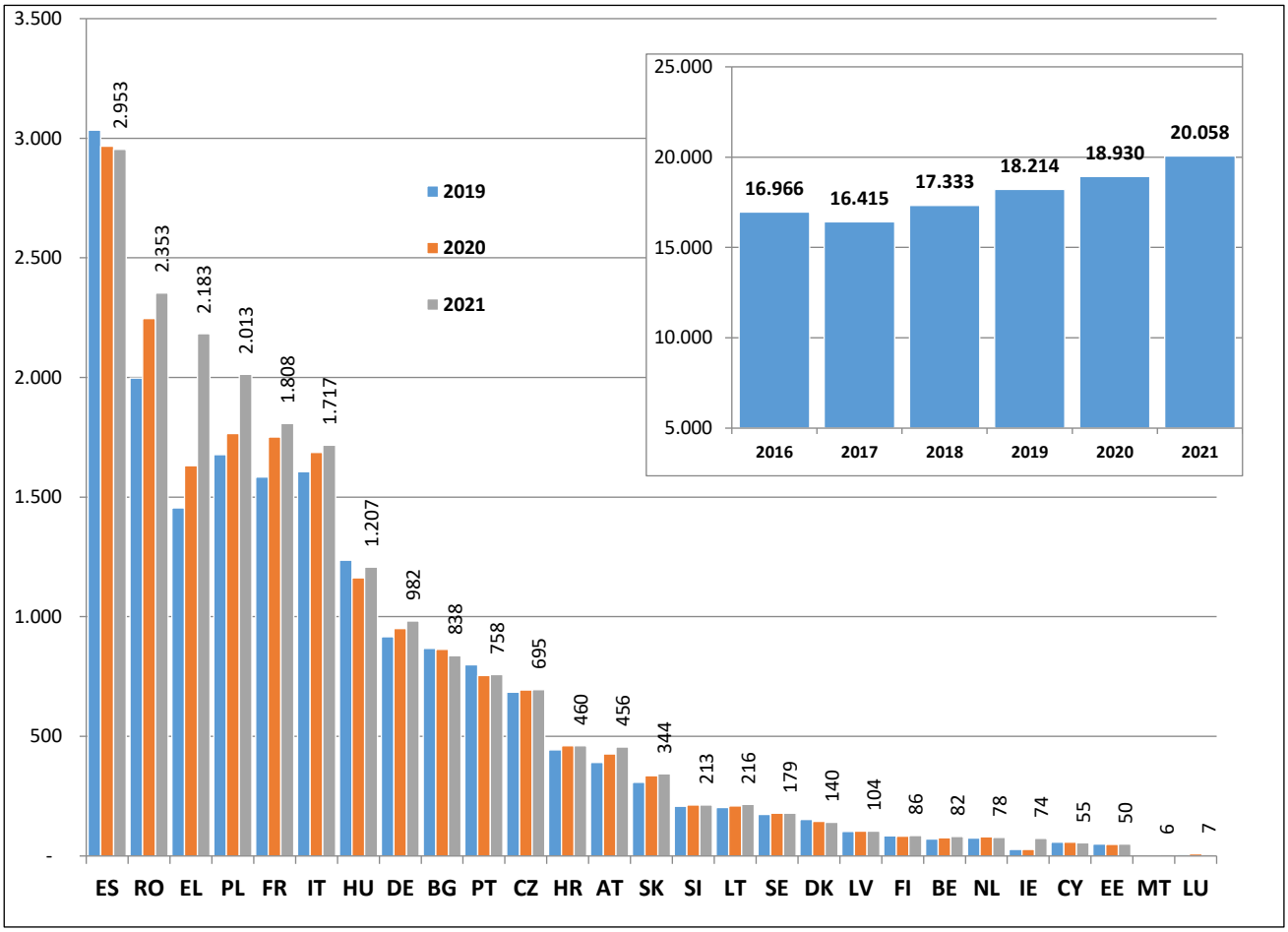
Fogalommeghatározást is adott, ezek szerint a méhkaptár „*méz vagy más méhészeti termékek előállítására, illetve mézelő méhek szaporítására használt, egy méhcsaládot tartalmazó egységet jelent, beleértve a méhek túléléséhez szükséges minden elemet*”.

Bár a KAP stratégiai tervekben a tagállamoknak nyújtott éves finanszírozás már nem a bejelentett méhkaptárak számán alapul, továbbra is fontos azt tudni, hogy hány méhkaptár található a tagállamokban. Ez az információ az ágazati fejlemények nyomon követéséhez, a támogatás hatásának értékeléséhez és az európai polgárok folyamatos tájékoztatásához szükséges. Az (EU) 2022/126 rendelet[28] 36–38. cikkével összhangban, a jövőbeli KAP tervek keretében a tagállamoknak stratégiai tervükbe kell foglalniuk a telelésre felkészült méhkaptárak számának kiszámítására szolgáló megbízható módszer leírását, és minden év június 15-ig jelenteniük kell a méhkaptárak számát. Ezek a tagállamok által a 2020–2022-es programok és a stratégiai tervek keretében egyaránt bejelentett számítási módszerek viszonylag változatlanok maradnak a 2017–2019-es méhészeti programokban először bejelentett módszerekhez képest, amelyeket a 2019. december 17-i előző jelentés ismertet.

Mivel az említett felhatalmazáson alapuló jogi aktus alkalmazása előtt e szempontokhoz nem létezett harmonizált szabály, ezért az annak 2017. évi alkalmazása előtt bejelentett méhkaptárak számát nem szabad közvetlenül összevetni a 2017. március 15. után bejelentett méhkaptárak számával. Ugyanakkor a hosszú távú korábbi tendencia azt jelzi, hogy az Európai Unióban évről évre nőtt a méhkaptárak száma, amint azt az 5. ábra mutatja. Ez a pozitív tendencia csaknem minden tagállamban látható.

[28] A Bizottság (EU) 2022/126 felhatalmazáson alapuló rendelete (2021. december 7.) az (EU) 2021/2115 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a tagállamok 2023–2027-es, az említett rendelet szerinti KAP stratégiai tervében kidolgozandó egyes beavatkozástípusokra vonatkozó kiegészítő követelményekkel, valamint a jó mezőgazdasági és környezeti állapotra (GAEC) vonatkozó 1. szabványra irányadó szabályokkal történő kiegészítéséről (HL L 20., 2022.1.31., 52. o.).

5. ábra: A méhkaptárak számának alakulása az EU-ban (ezer darab)

Forrás: A tagállamok éves bejelentései a területükön található, telelésre felkészült méhkaptárak számáról.

6. MÉHÉSZET A 2022 UTÁNI KÖZÖS AGRÁRPOLITIKÁBAN

2023-tól a méhészeti ágazat támogatása a nemzeti KAP stratégiai tervekben szereplő méhészeti beavatkozásokon keresztül történik. Bár az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet alapján önkéntes volt, 2023-tól kötelező lesz a tagállamok számára a méhészeti programok végrehajtása. A méhészetnek a KAP-tervekben való szerepeltetése fokozza az ágazat láthatóságát és biztosítja a közös agrárpolitika általános célkitűzéseihez való ágazati hozzájárulás figyelembevételét.

A méhészeti beavatkozásoknak a KAP stratégiai tervről szóló rendelet X. mellékletében meghatározott finanszírozása 2023 és 2025 között változatlanul 60 millió EUR marad pénzügyi évenként. A 2023. évi költségvetés mind a stratégiai tervek keretében végrehajtott (és 2023. január 1. és 2023. október 15. között kifizetett) méhészeti beavatkozásokra, mind a jelenlegi méhészeti

programok keretében 2022. augusztus 1. és 2022. december 31. között végrehajtott (és 2022. október 16. és 2023. október 15. között kifizetett) méhészeti intézkedésekre kiterjed. Hasonlóképpen, a további pénzügyi évekre vonatkozó pénzügyi keretösszegek fedezik a stratégiai tervek keretében végrehajtott méhészeti beavatkozások kiadásait, valamint a jelenlegi méhészeti programok keretében végrehajtott méhészeti intézkedések esetleges fennmaradó kiadásait. A 2023-as pénzügyi allokációt valójában a 2022 utolsó 5 hónapjában végrehajtott intézkedések kifizetéséhez használja jó néhány tagállam, amint azt stratégiai terveikben jelezték. A stratégiai tervekben bevezetett másik módosítás lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy költségvetésük további növelése érdekében a társfinanszírozás arányát a minimálisan kötelező 50 %-ról 70 %-ra emeljék. Három tagállam (BG, IT és LU) döntött ennek alkalmazása mellett; a többiek továbbra is a minimálisan kötelező 50 %-os társfinanszírozási arányt alkalmazzák.

A 2023–2027-es méhészeti beavatkozásaik stratégiai terv szerinti rögzítésekor a tagállamoknak a KAP legalább egy egyedi célkitűzését meg kell valósítaniuk ((EU) 2021/2115 rendelet 6. cikkének (1) bekezdése).

A jelenlegi programokhoz hasonlóan a méhészet támogatása a tagállamok által a méhészeti szervezetek képviselőivel együttműködve kidolgozott jó néhány beavatkozáson keresztül történik majd. A tagállamok az (EU) 2021/2115 rendelet 55. cikke szerinti, alább felsorolt hétféle beavatkozástípus közül választhatnak, amelyek az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet korábbi intézkedéseiből származnak és tovább bővítik a nyújtott támogatás hatókörét. Ezek a következők:

a) tanácsadási szolgáltatások, technikai segítségnyújtás, képzés, tájékoztatás és a legjobb gyakorlatok cseréje a méhészek és a méhészek szervezetei részére, többek között hálózatok kiépítése révén;

b) tárgyi eszközökre és immateriális javakra irányuló beruházások, valamint egyéb fellépések, amelyek többek között a következőkre irányulnak:

i. a méhkaptárakat megtámadó kártevők és betegségek – különösen a varroózis – elleni védekezés;
ii. a kedvezőtlen éghajlati jelenségek által okozott károk megelőzése, valamint a változó éghajlati feltételekhez alkalmazkodó gazdálkodási gyakorlatok kifejlesztésének és alkalmazásának előmozdítása;
iii. a kaptárak állománypótlása az Unióban, a méhtenyésztést is beleértve;
iv. a vándorméhészet észszerűsítése;

c) a méhészeti termékek, a méhpusztulás, a méhek csökkenő termelékenysége, valamint a méhekre potenciálisan mérgező anyagok elemzését végző laboratóriumok támogatására irányuló fellépések;

d) az Unióban meglévő méhkaptárok számának megőrzését vagy növelését célzó fellépések, a méhtenyésztést is beleértve;

e) együttműködés a szakosodott szervekkel a méhészettel és méhészeti termékekkel kapcsolatos kutatási programok végrehajtása terén;

f) promóció, kommunikáció és marketing, ideértve a piacmonitoringhoz kötődő fellépéseket és a különösen a méhészeti termékek minőségével kapcsolatos fogyasztói tudatosság növelésére irányuló tevékenységeket;

g) a termékminőség javítására irányuló fellépések.

7. KÖVETKEZTETÉS

A méhészeti ágazat támogatásának fontosságát az uniós intézményektől kezdve a nemzeti és regionális hatóságokon át a lakosságig mindenki elismeri az EU-ban. Az elmúlt években az összes tagállam az ágazattal és annak képviselőivel szorosan együttműködve végzett méhészeti programokat, bár azok önkéntesek voltak. A méhészeti támogatásnak a KAP stratégiai tervekben minden tagállam számára kötelező elemként történő szerepeltetése tovább hangsúlyozza az ágazat fontosságát, és elismeri a KAP egyedi célkitűzéseihez való ágazati hozzájárulást, különösen a biológiai sokféleség növelése és az élőhelyek megóvása terén. Elismeri továbbá, hogy ezek a programok értékes támogatást nyújtanak a méhészetet érintő, az éghajlatváltozás által súlyosbított egyre nagyobb kihívások kezeléséhez.

Az intézkedések köre az évek során bővült, különösen a KAP stratégiai tervről szóló rendeletben bevezetett legújabb beavatkozástípusok miatt. E beavatkozások kiterjesztik és javítják a korábbi intézkedéseket, és az ágazat igényeinek kielégítésére irányuló lehetséges fellépések szélesebb körét biztosítják a tagállamokban. Ez a 2021 óta jelentősen megemelt finanszírozással és a tagállamok számára a nemzeti társfinanszírozás növeléséhez nyújtott hatókörrel együtt biztosítja az ágazat számára a méhészeti termékek előállításának és forgalmazásának javításához szükséges forrásokat, miközben a méhészek különféle igényeit is kielégíti az EU-ban. Mindez előrevetíti a rendelkezésre álló források összes tagállam általi továbbra is nagymértékű felhasználását.

E programok ágazatra gyakorolt pozitív hatását jól jelzi a méhkaptárak száma, amely évről évre tovább növekszik. Ez azonban nem mindig jár együtt a termelés növekedésével, amely más tényezők mellett az éghajlati viszonyoktól is nagymértékben függ. Az ágazat általános jövedelmezősége attól is függ, hogy a méhészek tisztességes árat kapnak-e termékeikért. Az EU-ban a méz átlagára nem sokat nőtt az évek során, miközben a termelési költségek folyamatosan emelkednek, az importárak pedig csökkennek. A számos kihívás leküzdéséhez mindenki összehangolt erőfeszítésére van szükség. Ez aláhúzza az ágazat további támogatásának szükségességét, különösen a méheknek a mezőgazdaság és a környezet szempontjából betöltött felbecsülhetetlen szerepe miatt.